

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Tretje poročilo o stanju energetske unije

(COM(2017) 688 final)

(2018/C 262/15)

Poročevalec: **Toni VIDAN**

Soporočevalec: **Christophe QUAREZ**

Posvetovanje	Evropska komisija, 18. 1. 2018
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	5. 4. 2018
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	19. 4. 2018
Plenarno zasedanje št.	534
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	159/5/5

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja tretje poročilo o stanju energetske unije, podpira cilje projekta energetske unije ter pozdravlja poudarek na spodbujanju družbe EU, naj prevzame odgovornost za energetske unijo. Ponovno poudarja svoje predloge za učinkovit dialog o energiji z organizirano civilno družbo na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

1.2 EESO je bil vedno mnenja, da je zamisel o energetske uniji izjemnega pomena za uspeh Evropske unije. Strinja se z ugotovitvijo Komisije, da energetska unija pomeni več kot le energijo in okolje. Meni, da energetske prehode Evropi ponuja priložnost, da postane bolj demokratična, bolj povezana, konkurenčnejša in pravičnejša. S skupnimi prizadevanji za energetske unijo se mora v skladu s temeljnimi vrednotami EU utrditi okoljska, politična, gospodarska in družbena trajnost.

1.3 EESO pozdravlja sveženj za čisto energijo, ki je korak v pravo smer, a obžaluje, da v tretjem poročilu o stanju energetske unije obstoječi cilji v okviru svežnja niso opredeljeni kot neizpolnjeni. Podpira pobude Evropskega parlamenta za okrepitev pravnega okvira in je zaskrbljen, ker Svet poskuša omiliti prihodnje določbe. Poziva EU, naj odločnejše ukrepa ter s tem Evropo in svet približa cilju ogljične nevtralnosti, kot je določen v Pariškem sporazumu, ki so ga ratificirale vse države članice.

1.4 EESO obžaluje, da v tretjem poročilu o stanju energetske unije ni natančnejše pojasnjena dolgoročna perspektiva za energetske unijo, zato poziva Komisijo, naj v energetske unijo v celoti vključi perspektivo za leto 2050 in pripravi predlog za posodobitev časovnega načrta do leta 2050 v skladu s Pariškim sporazumom. To bi bilo skladno z resolucijo Evropskega parlamenta, naj se do leta 2018 pripravi strategija ničelnih emisij do sredine stoletja za EU (2017/2620(RSP)).

1.5 V zvezi s tem želi EESO poudariti, da je zelo pomembno, kako se energetska unija upravlja. Kot je že navedel v svojem mnenju o upravljanju energetske unije ⁽¹⁾, je nujno zagotoviti, da se z upravljanjem nosilci odločanja na vseh ravneh spodbudijo k oblikovanju dolgoročnih načrtov za obdobje po letu 2030, da se upoštevajo interesi in pogledi vseh deležnikov v družbi, tudi in zlasti ranljivih skupin, ter regulativne in tehnološke spremembe ter da javnost lahko zahteva, da nosilci odločanja odgovarjajo za svoje odločitve.

1.6 EESO ugotavlja, da se je v Evropi energetski prehod že začel: z učinkovitimi tehnologijami in javno naklonjenostjo čisti energiji poraba energije pada, proizvodnja energije iz obnovljivih virov pa narašča. Vendar pa se zdi, da je tretje poročilo o stanju energetske unije pri ocenjevanju doseženega napredka mestoma preveč optimistično. EESO podpira sklepne ugotovitve iz poročila, ki govorijo o pomenu spodbujevalnega dialoga v letu 2018 o podnebnju, ter poudarja, da je za vodilno mesto v svetu, za katero si prizadevamo, treba storiti več glede inovacij, naložb, sodelovanja na svetovni ravni in trgovine.

1.7 EESO obžaluje, da je tretje poročilo o stanju energetske unije osredotočeno predvsem na tehnične infrastrukturne ovire. V prihodnje bi bilo treba veliko večjo pozornost nameniti tržnim in institucionalnim oviram, zaradi katerih splošna javnost, potrošniki, skupnosti ter mala in srednja podjetja (MSP) ne morejo sodelovati pri prehodu na čisto energijo in povezanih podpornih mehanizmih EU ter imeti od njih korist. Med drugim niso upoštevane naslednje ovire: razlike v stroških kapitala za naložbe v energijo iz obnovljivih virov znotraj EU, slabo delovanje pravne države, korupcija, nezadostne upravne zmogljivosti, težave pri dostopu do omrežja ter pomanjkanje digitalizacije in demokratizacije v energetskem sistemu.

1.8 EESO pozdravlja ugotovitev iz tretjega poročila o stanju energetske unije, da se stroški tehnologij za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in drugih vrst čiste energije nižajo. Poziva Komisijo, naj ta napredek upošteva v prihodnjih instrumentih politike in naložb ter zagotovi, da bo posodobljeni časovni načrt za leto 2050 družbeno naravnan.

2. Ozadje in pregled prejšnjih priporočil EESO

2.1 V EU cilji energetske unije ter ambicioznejše podnebne in energetske politike uživajo močno podporo javnosti, ki se še povečuje. V zadnji raziskavi Eurobarometer o podnebnih spremembah ⁽²⁾ iz marca 2017 je 74 % vprašanih menilo, da podnebne spremembe pomenijo zelo resen problem, 79 % jih je menilo, da se z bojem proti podnebnim spremembam in bolj učinkovito rabo energije lahko okrepi gospodarstvo in ustvarjanje delovnih mest v EU, 77 % vprašanih se je zdelo, da ima EU od širjenja strokovnega znanja o novih čistih tehnologijah v tretjih državah lahko gospodarsko korist, 65 % vprašanih pa se je tudi strinjalo, da bi zmanjšanje uvoza fosilnih goriv iz tretjih držav koristilo gospodarstvu EU. Prav tako se prepričljiva večina vprašanih strinja, da bi bilo treba prehodu na čisto energijo nameniti večjo javnofinančno pomoč, tudi če bi se zaradi tega zmanjšale subvencije za fosilna goriva (79 %), in da bi se z zmanjšanjem uvoza fosilnih goriv v EU povečala varnost oskrbe z energijo (64 %).

2.2 Tudi v evropski poslovni skupnosti je podpora ciljem energetske unije vedno večja, tako v energetskem kot v drugih sektorjih. Dober primer te podpore je nova vizija evropskega elektrogospodarskega združenja Eurelectric ⁽³⁾. To pravi, da se na podlagi Pariškega sporazuma ter nujnosti ukrepanja v zvezi s podnebnimi spremembami, onesnaženostjo zraka in izčrpanjem naravnih sredstev zavezuje, da bo vlagalo v pridobivanje čiste energije in rešitve za energetski prehod, zmanjševalo emisije in si dejavno prizadevalo, da bi dosegli ogljično nevtralnost še pred letom 2050, spodbujalo nujno potrebno preoblikovanje evropskega gospodarstva, da to ne bi več temeljilo na virih, temveč na tehnologiji, omogočalo družbeno in okoljsko trajnost ter vključilo trajnost v vse člene svoje vrednostne verige in sprejelo ukrepe za preobrazbo obstoječih sredstev, da bodo skladna z družbo brez emisij ogljika.

⁽¹⁾ UL C 246, 28.7.2017, str. 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_en.

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>.

2.3 Vse več je strokovnih in znanstvenih ugotovitev, ki potrjujejo, da ima lahko elektroenergetski in energetski sektor EU velike koristi od hitro padajočih cen fotovoltaične in vetrne energije ter tehnologij za izravnavanje sistema. Mednarodna agencija za obnovljivo energijo (IRENA) v nedavno objavljenem poročilu ⁽⁴⁾ ugotavlja, da bi lahko EU do leta 2030 v svoji mešanici energijskih virov delež obnovljive energije povečala na 34 %, kar je dvakrat več kot v letu 2016, neto gospodarski učinek pa bi bil pozitiven. Povečanje bi do leta 2030 omogočilo prihranke v višini od 44 milijard EUR do 113 milijard EUR letno, če se upoštevajo prihranki, povezani s stroški energije, ter okoljski in zdravstveni stroški, ki ne bi nastali. V drugi nedavni raziskavi ⁽⁵⁾, ki jo je objavila skupina Energy Union Choices, je ugotovljeno, da je po najbolj stroškovno učinkovitem scenariju v elektroenergetski mešanici virov EU delež električne energije iz obnovljivih virov precej višji od tistega, ki ga predvideva Evropska komisija, in sicer 61 % v primerjavi z 49 % do leta 2030. Po tem scenariju bi se EU do leta 2030 izognila dodatnim 265 milijonom ton emisij CO₂ in stroškom energetskega sistema v višini 600 milijonov EUR na leto ter ustvarila 90 000 dodatnih delovnih mest (neto).

2.4 Uvedene so bile pomembne pobude, med drugim malteška izjava iz maja 2017 o pospešitvi prehoda na čisto energijo na otokih, vključno z najbolj oddaljenimi regijami Evrope, forum o konkurenčnosti industrije na področju čiste energije, sporočilo o industrijski strategiji za Evropo in prizadevanje za vzpostavitev evropskega zaveznitva za akumulatorje. Vse našteje pobude so ključnega pomena za spodbujanje celovite industrijske politike, ki bo podprla energetski prehod in obenem ustvarila kakovostna delovna mesta. Industrija ima z njimi priložnost pokazati, da je Evropa zmožna oblikovati ustrezne rešitve za sedanje izzive.

2.5 EESO je že večkrat opozoril, da je treba z energetsko unijo zagotoviti stabilno in ugodno okolje za evropska podjetja, v katerem bi lahko vlagala in zaposlovala, za kar bi bile zagotovljene ustrezne spodbude, pri tem pa posebno pozornost nameniti potencialu MSP. Za to je potrebno skupaj vzpostaviti zanesljiv sistem upravljanja energetske unije, kar bo mogoče le s korenitimi spremembami uredbe o upravljanju energetske unije, ki jo predlaga Evropska komisija.

2.6 EESO je bil vedno mnenja, da bi bilo za preprečevanje energijske revščine treba predvsem poskrbeti za razpoložljivost cenovno in fizično dostopne energije, kajti ljudi pri prehodu na nizkoogljične rešitve ovira tudi ta problem. Zato pozdravlja vzpostavitev opazovalne skupine za spremljanje energijske revščine, ki pomeni prvi korak k oblikovanju daljnosežnejšega ukrepanja na evropski ravni za izkoreninjenje energijske revščine v Evropi.

2.7 EESO je pozval, naj bo v naslednjem poročilu o stanju energetske unije med merili za vrednotenje tudi socialna razsežnost. Zato odločno podpira socialne pobude Evropske komisije, na primer tiste v zvezi z ogljično intenzivnimi regijami in energijsko revščino, pa tudi vključitev posebnega podrazdelka v poročilo, ki je namenjen socialni razsežnosti energetske unije. Ta odličen prvi korak bi bilo treba v prihodnje še nadgraditi, na primer s skupnim oblikovanjem socialnega sporazuma za energetski prehod z udeležbo državljanov.

2.8 EESO ugotavlja, da se znesek naložb, potrebnih za energetski prehod, ne razlikuje bistveno od zneska, potrebnega za vzdrževanje sedanjega energetskega sistema, ki temelji predvsem na uvoženih fosilnih gorivih. So pa potrebne bistveno drugačne vrste naložb, med drugim naložbe v razogljičenje, digitalizacijo, demokratizacijo in decentralizacijo. Ključni izziv je, kako prerazporediti kapital iz visokoogljičnih v nizkoogljična sredstva in infrastrukturo. Pri tej prerazporeditvi bi bilo treba učinkovito uporabljati javni denar EU in držav članic, vključevati bi morala na primer postopno odpravo subvencij za fosilna goriva, vključno z javno podporo EU za plinovode, ne bi pa smela negativno vplivati na konkurenčnost industrije in delovna mesta ter izkrivljati notranjega trga.

2.9 Javni organi bi morali zasebnim vlagateljem pri prerazporeditvi pomagati tako, da bi zagotovili učinkovite in predvidljive cene ogljika za vse gospodarske dejavnosti. Med drugim bi lahko uvedli najnižjo ceno ogljika v sistemu ETS in hkrati uskladili energetske davke. Za to bi bilo treba racionalizirati politična orodja EU in preprečiti prekrivanje instrumentov, ki izkrivlja naložbene signale. EESO je tudi pozval Komisijo, naj si dejavno prizadeva za svetovni sistem za

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>

oblikovanje cen ogljika, ki bi za evropska podjetja ustvaril enake konkurenčne pogoje na izvoznih trgih in pri uvozu blaga.

3. Pripombe glede tretjega poročila o stanju energetske unije in nadaljnji ukrepi

3.1 Vzpostavitev močnega in demokratičnega upravljanja energetskega prehoda Evrope

3.1.1 EESO meni, da morajo EU in večina njenih držav članic oblikovanje energetske politike bolj demokratizirati, na primer s spodbujanjem učinkovite uporabe orodij, kot sta posvetovalno anketiranje in evropska državljanska pobuda, ter zagotovitvijo sistemskega sodelovanja in potrebnih virov, da bi lahko organizirana civilna družba sodelovala pri pripravi in izvajanju nacionalnih energetske in podnebne načrte.

3.1.2 EESO priznava, da je treba za močno in demokratično upravljanje energetske unije v okviru Evropske agencije za okolje vzpostaviti evropsko službo za informiranje o energiji, ki bi lahko zagotavljala, da so podatki držav članic kakovostni, oblikovala enotno vstopno točko za vse zbirke podatkov, potrebne za ocenjevanje napredka energetske unije, z deležniki oblikovala predpostavke za različne scenarije, zagotovila odprtokodne modele za preizkušanje različnih predpostavk in preverjala skladnost med različnimi napovedmi. Rezultati njenega dela bi morali biti prosto dostopni vsem nosilcem odločanja, podjetjem in splošni javnosti.

3.1.3 Da bi zagotovile stabilno in ugodno poslovno okolje za evropska podjetja, zlasti MSP, bi morale EU in vse njene države članice oblikovati dolgoročne energetske načrte, s katerimi bi dosegle cilj ogljične nevtralnosti, dogovorjen v okviru Pariškega sporazuma. Ti načrti bi se morali oblikovati na kar se da vključujoč način ter biti upoštevani v načrtih za leto 2030 in dolgoročnih načrtih, predvidenih v uredbi o upravljanju energetske unije. Zasnovati bi bilo treba tudi strategije za razogljičenje posameznih sektorjev in regij, da bi prepoznali poslovne in lokalne priložnosti in predvideli ustvarjanje in izgube delovnih mest v prihodnosti ter s tem zagotovili nemoten prehod.

3.1.4 EESO pozdravlja pobude za pomoč ogljično intenzivnim regijam in otokom pri energetskem prehodu. Poziva Komisijo, naj še naprej podpira regionalne pristope k energetskemu prehodu. Pri tem bi morala Evropska komisija spodbuditi vse sodelujoče države članice in regije, naj skupaj opredelijo prednosti in slabosti vsake evropske regije v zvezi z energetskim prehodom. To opredelitev bi morale upoštevati pri svojih industrijskih strategijah, v pomoč pa bi jim bila tudi pri predvidevanju, koliko delovnih mest bo zaradi prehoda ustvarjenih, izgubljenih in preoblikovanih.

3.1.5 EESO tudi poziva Komisijo, naj nadaljuje razvoj kazalnikov, s katerimi bo spremljala posledice energetskega prehoda za panoge, povezane z energijo, in njihov razvoj, ter izboljša socialne kazalnike, med drugim z izpopolnitvijo zbiranja podatkov ter novimi kazalniki v zvezi s splošno javnostjo in civilno družbo, kot je navedeno v mnenjih EESO o tej temi ⁽⁶⁾.

3.2 Skupno oblikovanje socialnega sporazuma za energetski prehod z udeležbo državljanov

3.2.1 EESO meni, da se morajo EU, države članice, regije, mesta, socialni partnerji in organizirana civilna družba dogovoriti glede socialnega sporazuma za energetski prehod z udeležbo državljanov, s katerim bi zagotovili, da zaradi prehoda ne bo nihče zapostavljen. Ta sporazum bi moral postati šesta razsežnost energetske unije ter vključevati vse socialne vidike, med drugim ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, poklicno usposabljanje, izobraževanje in usposabljanje potrošnikov, socialno zaščito, konkretne načrte za regije v prehodu, kjer prihaja do izgube delovnih mest, zdravstvo in energijsko revščino.

3.2.2 EESO meni, da je v okviru energetske unije potreben evropski sklad za prilagoditev energetskemu prehodu, namenjen delavcem, ki jim zaradi energetskega prehoda grozi izguba zaposlitve. S tem bi Evropa pokazala namero zagotoviti, da ob prehodu nihče ne bo zapostavljen.

⁽⁶⁾ UL C 264, 20.7.2016, str. 117, UL C 288, 31.8.2017, str. 100.

3.2.3 Po mnenju EESO je energetski prehod priložnost za izkoreninjenje energijske revščine v Evropi ter izboljšanje kakovosti življenja, ustvarjanje delovnih mest in povečanje socialne vključenosti. Na podlagi ugotovitev evropske opazovalne skupine za spremljanje energijske revščine bi bilo treba v sodelovanju z deležniki, vključno s potrošniškimi organizacijami, oblikovati evropski akcijski načrt za izkoreninjenje energijske revščine, s katerim bi se zagotovilo, da bi bili javni ukrepi vedno bolj usmerjeni v odpravljanje temeljnih vzrokov energijske revščine. EESO ob upoštevanju svoje ugotovitve iz mnenja o svežnju Čista energija za vse Evropejce ⁽⁷⁾, da je energijska revščina povezana z naložbami in da imajo predvsem ranljiva gospodinjstva težave z dostopom do financiranja, poudarja potrebo po postopnem prehodu z blažilnih na preventivne ukrepe, kot je prenova starih stavb v neto ničenergijske stavbe. V tem smislu lahko socialne tarife predstavljajo le začasno pomoč, ki bi se morala postopoma nadomestiti z mehanizmi, kot so energijski čeki ali subvencije za obsežnejše naknadno opremljanje stavb in nakup električnih avtomobilov.

3.2.4 Za zagotovitev udeležbe državljanov v energetskem prehodu ter čim večjih družbenih in gospodarskih koristi za družbo na splošno je nujno priznati in podpreti občutek odgovornosti za lokalne obnovljive vire energije pri državljanih in skupnostih. Pri vseh mehanizmih podpore in reformah trga energije bi bilo treba omogočiti, da lokalne skupnosti dejavno sodelujejo pri proizvodnji energije ter imajo pravičen dostop do trga energije. Dejavno bi bilo treba pomagati državam članicam, ki nimajo institucionalnih zmogljivosti, s katerimi bi zagotovile tako dejavno sodelovanje javnosti pri energetskem prehodu ter zlasti podporo pri dostopu do finančnih mehanizmov EU prek projektov pod vodstvom skupnosti.

3.2.5 EESO meni, da bi morala Evropska komisija na podlagi pilotnega projekta Erasmus Pro oblikovati zeleni program Erasmus Pro, pa tudi druge projekte, s katerimi bi lahko v rastoče panoge, povezane z energetskim prehodom, pritegnila več mladih, in sicer tako, da bi povečala privlačnost in izboljšala delovne pogoje takih delovnih mest.

3.2.6 EESO pozdravlja cilj Evropske komisije, da bi do leta 2030 zmanjšala število prezgodnjih smrti zaradi onesnaženosti zraka za polovico (v letu 2015 je bilo prezgodnjih smrti v Evropi 400 000). Meni, da bi moral boj proti onesnaženosti zraka postati prednostna naloga politike EU in vseh držav članic. Treba bi bilo okrepiti regulativne ukrepe za zmanjšanje onesnaževanja zraka z vozili in elektrarnami ter sprejeti ukrepe za postopno odpravo uporabe fosilnih goriv v prometu in proizvodnji energije.

3.2.7 EESO pozdravlja izboljšave iz tretjega poročila o stanju energetske unije v zvezi z informacijami o uporabi instrumentov EU za naložbe ter njihovem vplivu na splošno javnost, skupnosti in MSP, a ugotavlja, da je treba izboljšati dostop do teh sredstev za državljane in projekte, ki temeljijo na skupnosti (npr. s podpiranjem finančnih platform, zlasti v državah članicah brez takih instrumentov).

3.2.8 EESO želi poudariti sklepe in ugotovitve enega od spremnih dokumentov tretjega poročila o stanju energetske unije z naslovom *Study on Residential Prosumers in the European Energy Union* (Študija o gospodinjstvih proizvajalcih-odjemalcih v evropski energetski uniji), zlasti eno izmed ugotovitev, in sicer, da v EU ni usklajenega regulativnega okvira za gospodinske proizvajalce-odjemalce, države članice pa ubirajo različne pristope, ter priporočilo, da bi se s skupno, celovito opredelitvijo gospodinskih proizvajalcev-odjemalcev lahko spodbudil razvoj jasnega in močnega okvira politike in regulativnega okvira EU, ki bi podpiral potrošnike pri lastni proizvodnji energije ⁽⁸⁾.

3.3 Promet

3.3.1 Za elektrifikacijski vidik energetskega prehoda sta potrebni večja usklajenost politike in pravna usklajenost med tradicionalno ločenimi deli energetskega sektorja. Energetski in prometni sektor že tesneje sodelujeta, EESO pa pozdravlja tudi prizadevanja za večjo usklajenost med zakonodajnim svežnjem Čista energija za vse Evropejce in svežnjem za čisto mobilnost.

⁽⁷⁾ UL C 246, 28.7.2017, str. 64.

⁽⁸⁾ Študija JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2 EESO ugotavlja, da v tretjem poročilu o stanju energetske unije ni upoštevana postopna odprava fosilnih goriv pri prodaji in/ali uporabi osebnih avtomobilov, ki jo je v zadnjem času napovedalo več držav članic in mest, na primer Nizozemska in Pariz. Dogajanje v zvezi s škandalom glede avtomobilskih emisij ter njegove posledice za podnebne spremembe, onesnaženost zraka, zdravje in okolje kažejo, kako nujno je ukrepati. EESO meni, da bi EU morala zagotoviti usklajen okvir za postopno odpravo dizla in bencina v osebnih avtomobilih ter s tem preprečiti, da bi neusklajene in nepredvidljive odločitve, sprejete na nacionalni ali podnacionalni ravni, negativno vplivale na konkurenčnost industrije in delovna mesta ter izkrivile enotni trg.

3.3.3 Da ljudje z nizkimi dohodki ne bi bili zapostavljeni zaradi uporabe vozil, ki onesnažujejo in za katere velja vedno več omejitev pri dostopu do številnih mestnih območij, bi bilo treba vzpostaviti zakonodajne ter finančne pobude na ravni EU, s katerimi bi se omogočile cenovno dostopne posodobitve in predelave pogonskih sklopov obstoječih vozil, da bi jih namesto fosilnih goriv poganjale brezemisijske tehnologije. S takim ukrepom bi se prav tako zmanjšali raba virov in družbeni stroški prehoda z osebnih vozil na fosilna goriva na električna vozila, lahko bi pri prehodu prispeval tudi k večji koheziji med regijami in državami članicami z višjimi in nižjimi dohodki.

3.3.4 EESO pozdravlja, da tretje poročilo o stanju energetske unije priznava akumulatorje kot „strateški del inovacijskih prednostnih nalog“ ter da bodo postali „ključna omogočitelna tehnologija za doseganje ciljev energetske unije“. Podpira pobude, da bi namenili „precejšnjo podporo [...] akumulatorjem in tehnologiji akumulatorskih celic“ ter s tem zagotovili ambiciozno vlogo EU na svetovnem trgu.

3.4 Razvoj infrastrukture in industrije za energetski prehod

3.4.1 Energetski prehod bo imel znatne posledice za več panog: prvič, za proizvajalce energije oziroma sam energetski sektor, drugič, za panoge, v katerih je energija dejavnik proizvodnje, zlasti energetske intenzivne industrije, ter tretjič, za panoge, ki ponujajo energetske in podnebne tehnologije ter rešitve. Podjetja se soočajo tako s tveganji kot s koristmi. Nujno je, da EU panogam pomaga izkoristiti priložnosti in se spopasti z izzivi.

3.4.2 EESO ugotavlja, da v tretjem poročilu o stanju energetske unije napovedani odstop ZDA od Pariškega sporazuma ni prepoznan kot zgodovinska priložnost za evropska podjetja, inovatorje, delavce in vlagatelje, da okrepijo svojo vodilno vlogo v svetu na cvetočih trgih čiste energije. EU bi morala biti ambicioznejša na vseh področjih čiste energije, od energetske učinkovitosti do elektromobilnosti, da bi evropskim podjetjem zagotovila zanesljiv domači trg, na katerem lahko varno uvajajo inovacije, pa tudi celovito industrijsko strategijo s ciljem izvažanja rešitev za čisto energijo v ostale dele sveta.

3.4.3 EESO ponovno poziva Komisijo, naj pripravi celovito oceno trenutnih instrumentov nizkoogljične politike ter tako poskrbi, da bodo za doseganje ciljev na čim bolj učinkovit način uporabljena primerna orodja na dobro urejenih trgih. Treba bi bilo preprečiti, da bi zaradi pomanjkanja konkurence in preglednosti na trgu prišlo do nepotrebne obremenitve porabnikov energije ali da bi se pojavile druge ovire, kot so zapleteni računi.

3.4.4 Na novem seznamu projektov skupnega interesa, upravičenih do javnih subvencij EU, ki spremlja tretje poročilo o stanju energetske unije, se je število projektov v zvezi s fosilnimi gorivi zmanjšalo na 53 projektov na področju plina, v primerjavi s 77 projekti na prejšnjem seznamu. Vendar pa nekateri analitiki trdijo, da je tako samo zaradi združevanja in strnjevanja projektov ter da je na novem seznamu približno 90 projektov na področju plina, torej se je število dejansko povečalo. Glede na to, da nasedle naložbe v infrastrukturo za fosilna goriva prinašajo veliko okoljsko in ekonomsko tveganje, bi bilo treba te projekte in dodeljevanje oznake PCI (projekti skupnega interesa) čim prej ponovno ovrednotiti.

3.5 Energetska varnost in geopolitična razsežnost energetske unije

3.5.1 EESO, kot je že navedel v lanskem mnenju, trdi, da je energetska varnost bistvenega pomena za energetsko unijo. Med ključne dejavnike, ki prispevajo k energetsni varnosti in jih je treba zagotoviti, spadajo energetske učinkovite gospodarstvo, trajnostna in zanesljiva infrastruktura za lokalno proizvodnjo, prenos in shranjevanje energije, dobro delujoči trgi energije in trgovinski odnosi, ki so povsem v skladu s pravnim redom EU. Cilj energetske varnosti je treba bolje opredeliti, in sicer z upoštevanjem ne le vidikov uvoza energije in domače proizvodnje, temveč tudi potenciala za povečano trdnost celotnega energetskega sistema, družbene inovacije, spremembe vedenja in kibernetsko varnost.

3.5.2 EESO pozdravlja zunanjo razsežnost energetske unije, kot je predstavljena v tretjem poročilu o stanju energetske unije, ter se strinja, da so „zunanje in razvojne politike EU [...] ključne za podporo prehodu na čisto energijo in nizkoogljično gospodarstvo na svetovni ravni ter okrepitev energetske varnosti in konkurenčnosti EU“. Žal pa je vedno več dokazov, da nekatere države in podjetja, ki dejavno uvažajo fosilna goriva v EU, uporabljajo neprimerne poslovne prakse ter včasih agresivno poskušajo vplivati na energetske in podnebne politike držav članic ter drugih zadevnih deležnikov. Za zagotovitev verodostojnega, demokratičnega okolja za razpravo o politiki izvajanja energetske unije je potrebno sistematično spremljanje takih dejavnosti, njihovo javno razkritje in dejaven odziv.

3.5.3 Zaradi digitalizacije energetskih sistemov je treba vzpostaviti napredno digitalno infrastrukturo, zaradi česar imajo ukrepi za izboljšanje kibernetske varnosti pomembno vlogo za zagotavljanje energetske varnosti. Zaradi součinkovanja pametnih elektroenergetskih omrežij in električnih vozil bo elektroenergetska infrastruktura ravno tako postala ključni element prometnega sistema. S tega vidika bo še večji pomen dobila kibernetska varnost povezanih energetskega in prometnega sektorja ter njunih digitalnih infrastruktur.

3.5.4 Uspeh evropske energetske unije je odvisen od zmožnosti spoštovati evropsko zakonodajo in zagotavljati, da se energetske projekti v Evropi izvajajo v skladu z evropsko tržno zakonodajo. To je zlasti pomembno za naložbene projekte, ki bi utegnili biti – čeprav mnogi o tem ne dvomijo – v navzkrižju s cilji energetske unije. To v številnih državah članicah vzbuja politične in gospodarske pomisleke, za te pa se zdi, da negativno vplivajo na zaupanje družb v teh državah v vrednote, ki so jih vodile k vstopu v Evropsko unijo. Politiki, ki ne podpirajo evropskega povezovanja, tudi izkoriščajo nespoštovanje pravne države, da lahko izpostavljajo slabosti povezave, kar še dodatno škodi enotnosti in celovitosti EU. EESO zato močno priporoča, da se projekt, kot je Severni tok 2, in drugi strateško pomembni projekti razvijajo v skladu s pravili energetske unije.

4. Sodelovanje civilne družbe in prispevek EESO

4.1 EESO je prepričan, da mora biti leto 2018, ki je za energetske unijo leto dejanj, nujno uspešno, ne le iz demokratičnih razlogov, temveč tudi zaradi učinkovitosti samega energetskega prehoda. Preobrazba evropskega energetskega sistema bo vsekakor hitrejša, cenejša in bolj demokratična, če jo bodo poganjali ljudje, ki v okviru energetskega prehoda postajajo vse bolj dejavni potrošniki, proizvajalci-odjemalci in delavci ter sodelujejo pri črpanju iz množic in množičnem financiranju. Za spodbujanje demokratizacije, široke udeležbe družbe in družbene trajnosti pri energetskem prehodu so ključni makrofinančni ukrepi, npr. prek lokalnih posojil, in olajševanje naložb. Evropska unija bi si morala prizadevati za preusmeritev s pristopa, v okviru katerega energetske politiko, celo na nacionalni ravni, določajo odločitve izbrancev, na pristop, v okviru katerega jo določajo dejanja vseh.

4.2 EESO pozdravlja poziv iz tretjega poročila o stanju energetske unije, naj se k sodelovanju spodbudi celotna družba. Ni pa jasno, kako bo to Komisija zagotovila, saj za to ne poda nobenega pravega predloga, v poročilu pa celo navaja zelo problematične primere „pionirjev“ prehoda na čisto energijo. EESO poziva Evropsko komisijo, naj vse tesneje sodeluje z nosilci odločanja in deležniki ter se zlasti posvetuje z nacionalnimi in regionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti ter civilno družbo, da bi skupaj zagotovili čisto energijo za vse Evropejce.

4.3 EESO je zaskrbljen zaradi nizke ravni javne udeležbe državljanov in skupnosti pri zakonodajnih predlogih, potem ko je bila lani najavljena in izvedena široka javna razprava. Predlaga, naj se v prihodnjih poročilih o stanju energetske unije odrazijo in jasno predstavijo izboljšave politik in praks v okviru energetske unije, ki so bile sprejete na podlagi javnih razprav in udeležbe javnosti.

4.4 V zvezi s tem EESO podpira nedavno sprejeto poročilo Evropskega parlamenta, v katerem ta navaja: „Države članice bi morale vzpostaviti stalno platformo za dialog o energiji na več ravneh, ki bi povezala lokalne oblasti, organizacije civilne družbe in poslovno skupnost, vlagatelje in druge deležnike, da bi razpravljali o različnih predvidenih možnostih za energetske in podnebne politike“, in ponovno poudarja, da je v tovrstne platforme pomembno vključiti sindikate, potrošniške organizacije in okoljske civilnodružbene organizacije ter priskrbeti potrebna sredstva za njihovo učinkovito sodelovanje.

4.5 EESO želi dejavno prispevati k nadaljnjemu razvoju sinergij in sodelovanja med institucijami na ravni EU, organizirano civilno družbo, lokalnimi in regionalnimi oblastmi ter njihovimi institucijami glede uresničevanja ciljev energetske unije. Lokalne in regionalne oblasti imajo zaradi svoje povezanosti s splošno javnostjo in znanja o lokalnem okolju ključen pomen za učinkovito prilagajanje in izvajanje politik, povezanih z energijo. Predstavljajo ključno raven odločanja v sektorjih, kot so promet, urbanistično načrtovanje, stavbe in socialno varstvo, zaradi česar so izjemno pomembne pri sprejemanju usklajenih ukrepov za energetske učinkovitost in obnovljive vire energije.

4.6 EESO meni, da imajo pomembno vlogo družbene in humanistične vede, saj nosilec odločanja v gospodarstvu in politiki, pa tudi javnosti, pomagajo razumeti, na čem temeljijo energetske izbire končnih uporabnikov, vključno z MSP in posamezniki. Zato je za energetske unije potreben ciljno usmerjen program raziskav in inovacij za obdobje po letu 2020, ki bi celovito vključeval družbene in humanistične vede, kot je predlagano v poročilu Evropske komisije, ki ga je pripravila neodvisna skupina na visoki ravni za povečanje učinka programov raziskav in inovacij v EU (t. i. Lamyjevo poročilo).

V Bruslju, 19. aprila 2018

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER
